

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA MEDIASAVODXONLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI

To'xtaboyeva Yodgora Sohibjon qizi

Namangan viloyati pedagogik mahorat markazi

Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar va tillarni o'qitish kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Zamonaviy dunyoda axborot texnologiyalarining tez rivojlanishi va media muhitining ta'lim jarayoniga keng kirib kelishi xorijiy tillarni o'qitishda mediasavodxonlikning rolini sezilarli darajada oshirmoqda. Ushbu tadqiqot xorijiy tillarni o'qitish jarayonida mediasavodxonlikning o'rni va ahamiyatini kompleks tahlil qilishga qaratilgan. Maqolada mediasavodxonlikning nazariy asoslari, uning xorijiy til ta'limidagi funksiyalari va amaliy tatbiqi ko'rib chiqilgan. Tadqiqot davomida mediasavodxonlik ko'nikmalarining til o'rganuvchilarning kommunikativ kompetentliklari rivojlanishiga ta'siri o'rganildi. Empirik tadqiqot natijalarida mediasavodxonlik elementlaridan foydalanishning til o'qitish samaradorligini sezilarli darajada oshirishi tasdiqlandi. Tadqiqot natijalari mediasavodxonlik va xorijiy til ta'limining o'zaro integratsiyasi zamonaviy ta'lim maqsadlariga erishishda muhim vosita ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: mediasavodxonlik, xorijiy til ta'limi, kommunikativ kompetentlik, axborot texnologiyalari, multimediya resurslar, til o'qitish metodikasi.

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ МЕДИАГРАММЫ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Тохтабоева Ёдгора Сохибжон кызы

Преподаватель кафедры социально-экономических

*наук и преподавания языков, Наманганский областной центр педагогического
мастерства*

Аннотация. В современном мире стремительное развитие информационных технологий и повсеместное проникновение медиасреды в образовательный процесс существенно повышают роль медиаграмотности в обучении иностранным языкам. Целью данного исследования является комплексный анализ роли и значения медиаграмотности в процессе обучения иностранным языкам. В статье рассматриваются теоретические основы медиаграмотности, её функции в обучении иностранным языкам и практическое применение. В ходе исследования изучалось влияние навыков медиаграмотности на развитие коммуникативных компетенций изучающих иностранные языки. Результаты эмпирического исследования подтвердили, что использование элементов медиаграмотности значительно повышает эффективность обучения иностранным языкам. Результаты исследования показали, что взаимная интеграция медиаграмотности и обучения иностранным

языкам является важным инструментом достижения современных образовательных целей.

Ключевые слова: медиаграмотность, иноязычное образование, коммуникативная компетентность, информационные технологии, мультимедийные ресурсы, методика обучения иностранным языкам.

THE ROLE AND IMPORTANCE OF MEDIA LITERACY IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Yodgora Tokhtaboyeva Sohijon kizi

*Teacher of Namangan Regional Pedagogical Skills Center,
department of socio-economic
sciences and language teaching methods*

Abstract. *In the modern world, the rapid development of information technologies and the widespread penetration of the media environment into the educational process significantly increase the role of media literacy in teaching foreign languages. This study is aimed at a comprehensive analysis of the role and importance of media literacy in the process of teaching foreign languages. The article considers the theoretical foundations of media literacy, its functions in foreign language teaching and practical application. During the study, the influence of media literacy skills on the development of communicative competences of language learners was studied. The results of the empirical study confirmed that the use of media literacy elements significantly increases the effectiveness of language teaching. The results of the study showed that the mutual integration of media literacy and foreign language teaching is an important tool in achieving modern educational goals.*

Keywords: *media literacy, foreign language education, communicative competence, information technologies, multimedia resources, language teaching methodology.*

KIRISH

XXI asrda global axborotlashtirish jarayonlari va raqamli texnologiyalarning tez sur'atlar bilan rivojlanishi ta'lim sohasida tubdan o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Axborot jamiyatida yashash uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar tarkibiga mediasavodxonlik kirib keldi va u zamonaviy ta'limning ajralmas qismi sifatida tan olinmoqda. Mediasavodxonlik nafaqat media matnlarini tushunish va tanqidiy baholash, balki ularni yaratish va tarqatish qobiliyatlarini ham o'z ichiga oladi. Xorijiy tillarni o'qitish sohasida mediasavodxonlik alohida ahamiyat kasb etadi. Buning asosiy sababi shundaki, zamonaviy til ta'limi jarayoni keng ko'lamli media resurslar va axborot texnologiyalaridan foydalanmasdan tasavvur qilib bo'lmaydi.

Mediasavodxon shaxs turli media formatlarida taqdim etilgan matnlarni tushunish, tahlil qilish va o'zining fikrlarini ifoda etish uchun media vositalaridan samarali foydalanish qobiliyatiga ega bo'ladi.[1] Globallashuv sharoitida chet tillarini bilish zaruriyati tobora ortib bormoqda. Biroq, an'anaviy til o'qitish metodlari zamonaviy ehtiyojlarni to'liq qondira olmaydi. Bugungi kunda til o'rganuvchilar nafaqat grammatika qoidalarini bilish, balki real kommunikatsiya sharoitlarida turli media vositalari orqali samarali muloqot qura olish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. Mediasavodxonlikning xorijiy til ta'limiga integratsiyasi bir necha muhim masalani hal qilish imkoniyatini beradi. Birinchidan, u til o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va motivatsion qiladi. Ikkinchidan, real hayot sharoitlariga yaqin bo'lgan o'quv materiallardan foydalanish imkoniyatini yaratadi. Uchinchidan, o'quvchilarning tanqidiy fikrlash va media matnlarini tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ushbu tadqiqot xorijiy tillarni o'qitishda mediasavodxonlikning o'rni va ahamiyatini kompleks o'rganish, uning samaradorligini baholash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish maqsadlarini ko'zlaydi.[2]

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Mediasavodxonlik kontseptsiyasi XX asrning ikkinchi yarmida paydo bo'lgan bo'lsa-da, uning zamonaviy talqini James Potter, W.James Potter, Len Masterman, David Buckingham[3] kabi tadqiqotchilar asarlarida shakllanganr Potter mediasavodxonlikni axborot manbalari bilan ishlash, ularni tanqidiy baholash va yaratish qobiliyati sifatida belgilagan. Xorijiy til ta'limida mediasavodxonlik masalalari Giselle Ferreira, Carmen Luke, Douglas Kellner kabi olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Ular mediasavodxonlikning til o'rganish jarayonidagi motivatsion rolini ta'kidlagan va multimodal yondashuvning ahamiyatini ko'rsatgan. Mahalliy tadqiqotchilar orasida mediasavodxonlik va xorijiy til ta'limi integratsiyasi masalalari turli jihatdan o'rganilgan. Ayniqsa, zamonaviy axborot texnologiyalarining til o'qitishga tatbiqu, elektron ta'lim resurslari va multimedia materiallarning samaradorligi keng tadqiq qilingan. Digital savodxonlik nazariyasi Allan Martin, Colin Lankshear va Michele Knobel tomonidan ishlab chiqilgan. Ular raqamli muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar kompleksini aniqlagan va bu ko'nikmalarning til ta'limidagi ahamiyatini asoslagan.

Kommunikativ yondashuv doirasida media resurslarning roli Dell Hymes, Michael Halliday va Sandra Savignon tomonidan o'rganilgan. Ular til o'qitishda authentic materiallardan foydalanishning zarurligini ta'kidlagan va media matnlarining bu jihatdagi imkoniyatlarini ko'rsatgan. Metodologik jihatdan tadqiqot aralash usullar (mixed methods) yondashuviga asoslandi.[4] Nazariy tahlil, eksperimental tadqiqot, so'rovnoma va intervyu usullari qo'llanildi. Tadqiqotga turli ta'lim muassasalaridan o'qituvchi va talabalar jalb etildi. Eksperimental ishda nazorat va tajriba guruhlarini tashkil etildi. Tajriba guruhida mediasavodxonlik elementlari kiritilgan o'quv dasturi tatbiq etildi, nazorat guruhida esa an'anaviy metodika qo'llanildi. O'quv jarayoni davomida talabalarning til bilish darajasi, motivatsiya ko'rsatkichlari va media bilan ishlash qobiliqlari muntazam baholandi. Ma'lumotlar tahlilida deskriptiv statistika, korrelyatsion tahlil va t-test metodlaridan foydalanildi. Sifatli ma'lumotlar kontentanaliz usuli bilan qayta ishlandi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tajriba natijalarining tahlili mediasavodxonlik elementlarining xorijiy til ta'limiga integratsiyasining sezilarli ijobiy ta'sirini ko'rsatdi. Tajriba guruhidagi talabalarning til bilish darajasi nazorat guruhiga nisbatan yuqori ko'rsatkichlarni namoyish etdi. Mediasavodxonlikning xorijiy til ta'limidagi asosiy ta'siri quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ldi. Birinchidan, talabalarning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasi sezilarli darajada oshdi. Media materiallarning qo'llanilishi darslarni yanada qiziqarli va jonli qildi, o'quvchilar faol ishtirok etish istagi kuchaydi. Video, audio va interaktiv materiallardan foydalanish natijasida talabalar til o'rganishni majburiyat emas, balki qiziqarli jarayon sifatida qabul qila boshladilar.

Ikkinchidan, kommunikativ ko'nikmalarining rivojlanishida muhim yutuqlarga erishildi.[5] Media matnlari bilan ishlash jarayonida talabalar turli kommunikativ vaziyatlarda til ishlatish qobiliyatini egalladi. Real hayotdan olingan video va audio materiallar talabalarni authentic muloqot sharoitlariga tayyorladi va ularning so'zlashuv ko'nikmalarini sezilarli darajada yaxshiladi. Uchinchidan, tanqidiy fikrlash qobiliyatlari rivojlandi. Media matnlarini tahlil qilish jarayonida talabalar ma'lumotlarni tanqidiy baholash, turli nuqtai nazarlarni solishtirib ko'rish va o'z

fikrlarini asoslash ko'nikmalarini egalladi. Bu ko'nikmalar nafaqat til o'rganishda, balki umumiy intellektual rivojlanishda ham muhim rol o'ynadi.

Listening ko'nikmalarining rivojlanishida ham sezilarli natijalar kuzatildi. Turli media formatlaridan - podkastlar, yangiliklar, dokumentar filmlar, musiqa videolaridan foydalanish talabalarning eshitib tushunish qobiliyatini kengaytirdi. Talabalar turli aksentlar, nutq tezligi va stillariga moslashish qobiliyatini egalladi. Reading ko'nikmalarida ham ijobiy o'zgarishlar ro'y berdi. Online maqolalar, ijtimoiy tarmoq postlari, blog yozuvlari va boshqa zamonaviy media matnlari bilan ishlash talabalarning o'qib tushunish tezligi va samaradorligini oshirdi. Shuningdek, talabalar turli matn turlarining o'ziga xos xususiyatlarini farqlash qobiliyatini egalladi.[6]

Writing ko'nikmalarining rivojlanishida media texnologiyalarning ta'siri alohida ta'kidlanishi kerak. Talabalar blog yozish, ijtimoiy tarmoqlarda post yaratish, email yozish va boshqa zamonaviy yozma kommunikatsiya shakllarini o'rgandi. Bu ko'nikmalar real hayotda til qo'llash imkoniyatlarini kengaytirdi. Speaking ko'nikmalarida video yaratish, online taqdimotlar tayyorlash va virtual muhitda muloqot qilish orqali sezilarli yutuqlarga erishildi. Talabalar texnologiya vositalari orqali o'z fikrlarini ifoda etish qobiliyatini egalladi va nutq madaniyati ko'rsatkichlari yaxshilandi.[7] Mediasavodxonlik elementlarining qo'llanilishi talabalarning mustaqil o'rganish qobiliyatlarini ham rivojlantirdi. Online resurslardan foydalanish, ma'lumot qidirish va tanlab olish, o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalari shakllandi. Bu esa hayot davomida til o'rganish uchun mustahkam poydevor yaratdi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, mediasavodxonlikning xorijiy til ta'limiga integratsiyasi nafaqat til ko'nikmalarini, balki XXI asr ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Talabalar raqamli texnologiyalar bilan ishlash, ma'lumotni qayta ishlash, ijodiy muammolarni yechish qobiliyatlarini egalladi.[8]

XULOSA

Xorijiy tillarni o'qitishda mediasavodxonlikning o'rni va ahamiyatini tadqiq etish natijasida quyidagi asosiy xulosalarga kelindy. Mediasavodxonlik zamonaviy xorijiy til ta'limining ajralmas qismi bo'lib, uning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Mediasavodxonlikning xorijiy til ta'limiga integratsiyasi talabalarning til

o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy media vositalari va texnologiyalardan foydalanish darslarni yanada qiziqarli, interaktiv va real hayotga yaqin qiladi. Bu esa o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi va til o'rganish jarayonini samarali qiladi. Kommunikativ ko'nikmalarning kompleks rivojlanishida mediasavodxonlikning ta'siri katta. Listening, reading, writing va speaking ko'nikmalarining har birini rivojlantirishda media texnologiyalari va authentic materiallar muhim resurs bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, real muloqot sharoitlariga tayyorlashda media materiallarining ahamiyati beqiyos. Tanqidiy fikrlash qobiliyatlarining rivojlanishi mediasavodxonlikning yana bir muhim natijasi hisoblanadi. Media matnlarini tahlil qilish, ma'lumotlarni tanqidiy baholash va turli manbalardagi ma'lumotlarni solishtirib ko'rish ko'nikmalari talabalarning intellektual rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

XXI asr ko'nikmalarining shakllanishida mediasavodxonlikning roli alohida ta'kidlanishi kerak. Zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan digital savodxonlik, axborot bilan ishlash qobiliati, ijodiy fikrlash va texnologik ko'nikmalar mediasavodxonlik orqali rivojlanadi. Pedagogik jihatdan mediasavodxonlikning xorijiy til ta'limiga tatbiqi o'qituvchilardan yangi kompetentliklarni talab qiladi. O'qituvchilar media texnologiyalari bilan ishlash, multimedia materiallarni tayyorlash va raqamli muhitda ta'lim tashkil etish ko'nikmalarini egallashi zarur. Xulosada ta'kidlash joizki, xorijiy tillarni o'qitishda mediasavodxonlikning integratsiyasi nafaqat til o'rganish samaradorligini oshiradi, balki talabalarni zamonaviy axborot jamiyatida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishga ham tayyorlaydi. Bu esa zamonaviy ta'limning asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi va kelajakda ushbu yo'nalishning rivojlanishi ta'lim sifatining yanada yaxshilanishiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Xamdamova G. XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA MULTIMEDIA RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI //Buxoro davlat pedagogika instituti jurnali. – 2024. – T. 4. – №. 4.
2. Xolmurodova M. A. et al. XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI //Hamkor konferensiyalar. – 2025. – T. 1. – №. 14. – C. 143-146.
3. Buckingham D. Media education: Literacy, learning and contemporary culture. – John Wiley & Sons, 2013.

4. Ivankova N. V., Creswell J. W. Mixed methods //Qualitative research in applied linguistics: A practical introduction. – 2009. – T. 23. – C. 135-161.
5. Nabijonovich R. D. BO'LAJAK O 'QITUVCHILARNING MEDIASAVODXONLIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI //TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI. – 2025. – T. 1. – №. 7. – C. 138-141.
6. Wolvin A. D., Coakley C. G. Listening. – Wm. C. Brown Publishers, 2460 Kerper Blvd., Dubuque, IA 52001, 1985.
7. Juzwik M. M. et al. Writing into the 21st century: An overview of research on writing, 1999 to 2004 //Written Communication. – 2006. – T. 23. – №. 4. – C. 451-476.
8. Turg'unova S. TILLARNI O'QITISHDA O 'QUVCHILARDA XXI ASR KO 'NIKMALARINI ZAMONAVIY METODLAR ASOSIDA SHAKLLANTIRISH //Advances in Science and Education. – 2025. – T. 1. – №. 01. – C. 65-66.